

**КОМУНАЛЬНА УСТАНОВА
МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ**

***ЕКСПРЕС - БЮЛЕТЕНЬ
ФАХОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ***

**ДЛЯ
ВЧИТЕЛІВ ЕКОНОМІКИ**

серпень 2018

1. Ознайомлення з інструктивно-методичними рекомендаціями МОНУ щодо викладання економіки у 2018-2019 навчальному році.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м.Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96

E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Департаменти (управління) освіти
і науки обласних, Київської
міської державних адміністрацій
Обласні заклади післядипломної
педагогічної освіти

Щодо вивчення у закладах загальної
середньої освіти навчальних предметів
у 2018/2019 навчальному році

Шановні колеги!

Міністерство освіти і науки надсилає для практичного використання інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення у закладах загальної середньої освіти навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році, розроблені спільно з Національною академією педагогічних наук України та Інститутом модернізації змісту освіти.

Просимо довести їх до відома вчителів закладів загальної середньої освіти.

Додаток на 159 арк.

З повагою
заступник Міністра

Павло Хобзей

Бескова, 481-32-01

Додаток
до листа Міністерства
освіти і науки України
від 03.07.2018 р. № 1/9-415

Економіка

На сьогодні в Україні триває процес реформування освітньої системи, спрямований на розвиток та набуття особистістю якісних здатностей, приведення вітчизняних критеріїв та стандартів освіти у відповідність до європейських вимог. Динамічні зміни життя, оновлення інформації та колосальні темпи її нагромадження, розвиток технологій та організаційні зміни зумовлюють потребу в особистості, здатній гнучко й оперативно адаптуватися до нових вимог, адекватно реагувати на нові виклики, навчатися впродовж усього життя, розвиватися та творити. У сучасному світі формування освітніх цілей відбувається не на рівні держав, а на міждержавному, міжнаціональному рівнях, коли основні пріоритети й цілі освіти проголошуються в міжнародних конвенціях та документах і є стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти. Держави формують освітню політику, спрямовану безпосередньо на її інтеграцію в міжнародні співтовариства. У Законі України «Про освіту» (ст.12) задекларовано завдання формування ключових компетентностей, спрямованих на досягнення загальної освітньої мети, зокрема інноваційність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; **підприємливість та фінансова грамотність**. Саме ці компетентності можуть бути реалізовані у процесі вивчення предметів економічного спрямування. В умовах компетентнісного підходу акцентується увага на результаті навчання засобами предметів економічного спрямування, пов'язаного з формуванням **підприємливості та фінансової грамотності**; при цьому як результат розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти в різних проблемних ситуаціях, застосовувати досвід успішної діяльності в сфері підприємництва, плануванні власних життєвих подій, бюджету тощо. Аналіз існуючих програм дозволяє зробити висновок про те, що здійснення економічної освіти, окрім економіки, забезпечується вивченням «Громадянської освіти», курсів за вибором економічного спрямування та традиційно географії, адже певний перелік тем програми з географії має економічний зміст, а також іншим предметам, зміст тем у яких дозволяє реалізувати наскрізну змістову лінію **підприємливості і фінансової грамотності**.

У 2018/2019 навчальному році учні **11 класу** вивчають економіку на профільному рівні за програмою, затвердженою наказом МОН України від 14.07.2015 № 826. Зазначена навчальна програма розміщено на офіційному веб-сайті Міністерства:

(<http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>)

У вересні 2018 року учні **10 класу** розпочнуть вивчення економіки на профільному рівні (105 годин, 3 годин на тиждень) за новою навчальною програмою, що затверджена наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407 (<http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>). Змістом Пояснювальної записки до навчальної програми визначено компетентнісний потенціал предмета, мета і основні завдання курсу економіки у старшій школі.

Економічно зорієнтованою є змістова частина програми нового інтегрованого курсу «Громадянська освіта» **розділ 6 «Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту»**, що затверджена наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407 (<http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>)

Зміст громадянської освіти передбачає інтеграцію соціально-гуманітарних знань із різних навчальних предметів та орієнтацію на розв'язання практичних проблем. Формування цілісного світогляду учнівської молоді та набуття нею *інтегративних громадянознавчих знань* включає економічний напрям, пов'язаний з формуванням знань про економіку в повсякденному житті родини, місцевої громади, українського суспільства та розвиток ключових економічних компетентностей громадянина. Розвиток економічної та фінансової грамотності, дотримання правових норм у економічному житті, участь у творенні громадянського суспільства.

Серед навчальних програм курсів за вибором, перелік яких розміщено у «Списку навчальних програм, підручників та посібників для загальноосвітніх навчальних закладів, яким надано гриф Міністерства освіти і науки України або схвалення для використання в загальноосвітніх навчальних закладах» (далі-Перелік) на сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти за посиланням: <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKcmo1Rm84dkh0NWc/view> провідним залишається курс «Фінансова грамотність» (35 годин та 105 годин) для учнів 10 класів закладів загальної середньої освіти (авт. Смовженко Т. С. Кравченко І. С.) (наказ МОН України від 18.09.2014 № 1054), що забезпечує розвиток не тільки економічного мислення, а й фінансових компетенцій і культури. Зазначений курс розрахований на всю освітню вертикаль, починаючи з початкової школи, має повне навчально-методичне забезпечення і забезпечує реалізацію наскрізної змістової лінії «*Підприємливість та фінансова грамотність*». Саме ця лінія відбиває одну з провідних соціально й особистісно значущу ідею, що послідовно розкривається в навчанні та вихованні учнів є засобом інтеграції навчального змісту, корелюється з ключовими компетентностями, опанування яких забезпечує формування ціннісних і світоглядних орієнтацій учня, що визначають його поведінку в життєвих ситуаціях. У старшому шкільному віці якісно змінюється структура навчальної мотивації особистості: навчальна діяльність стає для неї засобом реалізації життєвих планів майбутнього. Всі програми та навчально-методичне забезпечення з курсу «Фінансова грамотність» можна використовувати як для варіативної складової навчальних планів, так і під час проведення факультативних занять та гурткової роботи. Окрім цього, у всіх закладах освіти, що долучені до дослідно-експериментальної роботи з впровадження курсу «Фінансова грамотність» (наказ МОНмолодьспорту України від 19.07.2012 № 828, наказ МОН від 17.06.2013 № 776, наказ МОН від 24.03.2016 № 324), необхідно включати курс до типових планів та доцільно використовувати навчально-методичне забезпечення, зазначене в Переліку. Окрім цього, програми курсів за вибором і факультативів для учнів основної та старшої школи розміщені у фахових періодичних виданнях та навчально-методичному посібнику «Збірник програм з економіки для загальноосвітніх навчальних закладів. Частина 1. Частина 2. (уклад. В.В. Радченко, Ю.В. Бицюра), якому відповідно до листа ДНУ «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» від 27.01.2014 № 14.1//12-Г-56 комісією з економіки Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України надано висновок «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах», що надрукований видавництвом «Аксіома» (Кам'янець-Подільський).

Споживча освіта сприяє формуванню раціональної та свідомої споживчої поведінки і є актуальною в сучасній системі освіти в Україні, тому продовження впровадження в навчальний процес курсу за вибором «Основи споживчих знань» та програм, що реалізуються в рамках проекту «*Здоров'я дитини — здорове харчування*» (авт. програм «Здоров'я дитини — здорове харчування» для учнів 3–4 та 5–7 класів А. І. Довгань, О. В. Овчарук, Л. М. Пужайчерда), забезпечать реалізацію наскрізної змістової лінії «Здоров'я і безпека» засобами зазначених курсів.

Реалізацію наскрізної змістової лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» забезпечать програма курсу за вибором «Основи енергопостачання та енергоспоживання» (авт. Сафіуліна К. Р.) та програма факультативного курсу «Абетка з основ житлово-комунального управління» (авт. Сафіуліна К. Р. та інш.). Вивчення курсів сприяє формуванню в учнів нових ментальних установок, активної життєвої позиції, лідерських якостей. Засоби навчальних програм дозволяють учням планувати та впроваджувати інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності щодо енергозбереження та ощадливого ставлення до енергоресурсів серед учителів, батьків, мешканців мікрорайону, вивчати проблеми вичерпності енергетичних ресурсів, ощадного ставлення до них. Зазначені курси були створені в рамках Проекту ДТЕК «Енергоефективні школи: нова генерація», у 2017/2018 н.р. розпочалася п'ята хвиля Проекту. Долучитися до команди «Енергоощадна школа» можуть всі зацікавлені заклади загальної середньої освіти України, враховуючи, що за підтримки МОН України (лист від 13.04.2018 №1/9-231) планується проведення круглих столів для публічного обговорення питань актуальності варіативних навчальних курсів з основ енергозбереження та житлово-комунального управління в рамках проекту «Енергоефективні школи: нова генерація» з метою підвищення обізнаності учнів, батьків із зазначених питань та формування активної громадської позиції і відчуття особистої відповідальності за свій будинок, населений пункт, країну.

Відтак завдання предметів і курсів економічного спрямування забезпечать створення умов для соціального і професійного самовизначення, отримання соціального досвіду, що сприяє активній життєвій та громадянській позиції випускника школи. Під час роботи за зазначеними вище навчальними програмами вчитель має право коригувати кількість годин залежно від можливостей навчального закладу.

Пропоновані курси за вибором можуть викладатися за рахунок варіативного компонента змісту освіти для забезпечення пізнавальних і освітніх потреб старшокласників та використовуватись незалежно від обраного профілю навчання й стати актуальними для учнів основної школи.

Тим самим забезпечується гнучка система профільного навчання, яка надає учням можливість обрати індивідуальну освітню програму. З метою підтримки талановитої молоді та, плекаючи переможний дух молодих людей, у 2018/2019 навчальному році за підтримки Міністерства освіти і науки України організуються і поводяться:

- черговий Всеукраїнський турнір юних економістів, питання якого друкуються в періодичних виданнях
- Всеукраїнський турнір юних знавців курсу «Фінансова грамотність», умови проведення розміщені на сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти. Анонси проведення інших подій і заходів з економічної просвіти та фінансової грамотності відслідковуйте на сайті МОН.

Важливу роль у підвищенні фахової обізнаності відіграють хмарні технології. Основні компанії: Google, Microsoft, IBM, намагаються удосконалити хмарні технології для їх впровадження у освітній процес. Сучасні веб-сервіси у хмарі є важливою системою, завдяки якій створюються певні навчальні середовища для підвищення кваліфікації вчителів та розвитку їх професіоналізму та можливість залучити до освітнього процесу учнів та їх батьків через використання досягнень Інтернет-технологій, електронних додатків для освіти.

Суттєву допомогу для підвищення свого фахового рівня та в підготовці до уроків з економіки вчителям надають науково-методичний журнал «Географія та економіка в рідній школі» Міністерства освіти і науки України та науково-методичний журнал «Економіка в

школах України», Інтернет-ресурси (наприклад, «Портал споживача» – www.consumerinfo.org.ua, «Державна служба статистики України» – www.ukrstat.gov.ua, «Національний банк України» – www.bank.gov.ua), авторські творчі майстерні учителів.

*Література та і
нні джерела.*

1. Овсюк Н. Формування економічної компетентності у процесі вивчення географії та основ економіки / Н. Овсюк // Географія та основи економіки в школі. – 2011. – № 1. – С. 37–41.
2. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. І. Пометун // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С. 65 – 69.
3. Бібік Н. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування (Н. Бібік «Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий досвід та українські перспективи: б-ка з освітньої політики / Н. А. Бібік, Л. С. Вашуленко, О. І. Локшина та ін.; під заг. ред. О. В. Овчарук. – Н., 2004. – с. 47–52.
3. Часнікова О. В. Компетентнісний підхід в освіті як основа її реформування. [Електронний ресурс] Часнікова О. В. – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2607
4. Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя [Електронний ресурс] / Химинець В. – Режим доступу : <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49>
5. Литвинова С. Г. (за заг. ред.). Досвід учителів України з використання хмарних сервісів у системі загальної середньої освіти. Збірник наукових праць. 2011. Київ. ТОВ ЦП «КОМПРИНТ»
6. Ковтун Г. І. До питання формування економічної компетентності / Г. І. Ковтун, О. В. Мартиненко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 4. – С. 135–144.

2. Формування економічного мислення учнів. Основні тенденції розвитку економічної освіти.

На сьогоднішній день питання успішного економічного розвитку є одним з Економічна освіта учнів навчальних закладів інноваційного типу в умовах переходу суспільства на ринкову систему господарювання стає однією з умов забезпечення потреб соціуму в компетентних громадянах, які мають, осмислену громадянську позицію, у фахівцях економічного профілю, які володіють професійним знаннями та вміннями, що відповідають сучасному рівню розвитку економічної науки та практики. Виявлення і перевірка педагогічних умов ефективної економічної освіти є однією з актуальних педагогічних проблем сучасної школи. Пропонуємо Вашій увазі концепцію економічного виховання.

Сьогодні є очевидним протиріччя між традиційними прийомами, оволодіння економічними знаннями та інноваційними підходами до змісту і структури освітнього процесу. Сферою особливої уваги педагогічної науки стає розробка інноваційних підходів до економічної підготовки майбутніх фахівців в освітніх установах економічного профілю. Сучасна стратегія виховання має бути спрямована перш за все:

- на розвиток різноманіття програм виховної діяльності, які забезпечують реалізацію особистісно орієнтованого підходу до учнів, набуття вмінь і навичок, що сприяють формуванню активної життєвої позиції, умінню протистояти асоціальним явищам;
- на розробку інваріантних моделей змісту виховання в освітньому закладі економічного профілю з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації, нових цінностей виховання і навчання;

- на формування в педагогів і керівників освітніх установ економічного профілю системного бачення процесу виховання;
- на актуалізацію потреби педагогів у вдосконаленні й оновленні практики виховної роботи з дітьми, підлітками та молоддю з метою подолання низки руйнівних соціальних тенденцій;
- на ініціювання створення авторських програм із різних напрямків виховання з урахуванням особливостей сучасного освітнього закладу економічного профілю;
- на розробку критеріїв оцінки якості та результативності виховної діяльності освітнього закладу економічного профілю.

Світовою практикою господарського і культурного розвитку давно точно встановлено, що серед усіх можливих інвестицій найнадійнішими є інвестиції в людський капітал, від якості якого залежить майбутнє цивілізації, що вступила не тільки в нове сторіччя і нове тисячоліття, але й у нову епоху – епоху глобалізації та універсалізації, стрімкого цивілізаційного переходу до нової форми розвитку, коли кількісний ріст змінюється ерою якісного вдосконалення людства. У тісному зв'язку із загальною середньою освітою навчання має забезпечувати й економічне виховання учнів. Економічну освіту та економічне виховання слід розглядати як дві різні, хоч і органічно переплетені, сторони єдиного процесу - економічної підготовки.

Економічне виховання - це організована педагогічна діяльність, спеціально продумана система роботи, спрямована на формування економічної свідомості учнів. У процесі її здійснення школярі засвоюють суму понять та уявлень про організовану й ефективну економіку, про розвиток продуктивних відносин, про діючий господарський механізм. Економічне виховання забезпечує розвиток економічного мислення, формування моральних та ділових якостей, які виникають в економічній діяльності: громадської активності, підприємливості, ініціативності, господарського дбайливого, чесного ставлення до суспільного надбання, відповідальності, оновлення технологічних процесів і устаткування. Єдність економічної підготовки й економічної діяльності являє собою економічну культуру. Економічне виховання в школі здійснюється на уроках з усіх предметів. Суспільний цикл забезпечує засвоєння дітьми основних понять економіки. Учні дізнаються про економічний бізнес як сукупність виробничих відносин, про продуктивні сили та їх розміщення, про різні економічні системи, засновані на тих чи інших формах власності, і способи розподілу матеріальних благ.

Класний керівник упроваджує економічне виховання через безпосередню участь дітей у суспільно корисній роботі й збереженні суспільних благ. Учні оберігають майно навчального закладу. Особливого значення в економічному вихованні підлітків набуває спеціальне вивчення ними загальних питань економічного розвитку країни. Найважливішим завданням є ознайомлення учнів із конкретними проблемами економіки. В умовах удосконалення ринку праці йде інтенсивний процес формування трудівника нового типу, якому притаманні (поряд із високим загальноосвітнім рівнем, широкими політехнічними знаннями і професійною майстерністю) свідоме, творче ставлення до праці, турбота про загальні результати виробництва, активна участь в управлінні суспільним виробництвом.

Цілі, завдання, принципи економічного виховання учнів

Мета економічного виховання:

становлення і розвиток якостей особистості на основі економічних знань, навичок, умінь, моральних цінностей та історичного світового досвіду і досвіду України через діяльне ставлення до навколишнього світу, до людей, до себе, спрямоване на формування активної життєвої позиції.

Основні завдання економічного виховання:

Система економічного виховання має забезпечити:

- формування готовності й здатності особистості виконувати економічні й соціальні ролі;
- виховання дбайливого ставлення до оточення;
- виховання культури поведінки учнів як споживачів;
- формування цілісного світорозуміння" і сучасного науково-економічного світогляду, розвиток культури міжетнічних відносин;
- розвиток суб'єктності, ініціативності й самостійності у виконанні позитивної соціальної ролі;
- формування особистості, спрямованої на вдосконалення суспільства.

Урахування вікових особливостей під час визначення завдань економічного виховання.

1. Завдання виховної роботи з підлітками:

- подальший розвиток пізнавальних інтересів, критичного мислення дитини, яка дорослішає через розуміння закономірностей розвитку економіки як цілісної системи;
- розвиток моральної культури, громадянської відповідальності, поваги до соціальних норм, виховання толерантного ставлення до людей іншої національності;
- формування досвіду застосування здобутих знань для вирішення завдань у сфері міжособистісних відносин.

2. Завдання виховної роботи з юнацтвом:

- освоєння системи знань про різні сфери людської діяльності, у тому, числі економічної;
- формування вміння критично осмислювати і систематизувати інформацію про економічні процеси;
- формування умінь застосовувати здобуті знання для розв'язання завдань в економічній діяльності, сімейно-побутовій сфері, у сфері соціальних відносин;
- закріплення і збагачення досвіду здійснення соціально-значущих учинків;
- формування вміння протидіяти асоціальним проявам;
- залучення підлітків до різноманітної економічної практики і діяльності
- інститутів громадянського суспільства.

Процес виховання в освітньому закладі економічного профілю ґрунтується на таких принципах:

- системності, що передбачає наявність організації та різноманітних зв'язків, а також інтегративних якостей підходу до виховання як до складного системного процесу;
- історизму, що передбачає підхід до економічного виховання дітей, підлітків, молоді у швидко змінюваних умовах;
- спадкоємності, послідовності й систематичності організації педагогічного процесу, спрямованого на закріплення раніше засвоєних знань, умінь, навичок, особистісних якостей, послідовний розвиток і вдосконалення;
- інтегративності процесу навчання і виховання, який ґрунтується на єдності цілей і завдань організованого педагогічного процесу;

- індивідуальної вибірковості, коли програми діяльності розраховані не на масу, а на конкретну людину з її інтересами, поглядами, життєвою позицією;
- комплексного підходу, який передбачає визначення змісту виховання, виокремлення його вузлових, стрижневих моментів розподіл відповідальності всіх структурних компонентів;
- вікової доцільності, заснованої на тому, що в кожному віковому періоді доцільне виховання певних якостей особистості.

Позакласна і позашкільна робота з економічного виховання здобувачів освіти

Економіка тісно взаємодіє з природничими, технічними та гуманітарними областями знань. У процесі вивчення елективних факультативних курсів учні пізнають основні економічні категорії та оволодівають умінням орієнтуватися в економічному житті країни, розвивають уміння читати й аналізувати таблиці, графіки, діаграми. Виховне значення факультативів з економіки різноманітне. Знання закономірностей розвитку суспільства формує світогляд, свідоме ставлення до вибору професії, показує необхідність активної творчої роботи кожного члена суспільства в ім'я зміцнення економічної могутності нашої країни.

У системі економічного виховання здобувачів освіти великого значення, набувають виробничі екскурсії, розвитку здібностей до праці сприяє участь школярів у різних формах шкільного самоврядування.

Участь в управлінні розширює кругозір, допомагає осмислити сутність і мету виховання. Необхідно, щоб кожний учень відчував себе господарем, школи, брав активну участь в управлінні справами свого колективу. Підвищення ефективності економічного виховання в позаурочний час залежить від узгоджених дій навчального закладу, сім'ї, громадськості.

Очевидним є той факт, що якщо виховання в навчальному закладі підкріплюється участю батьків у даному процесі, то ефективність формування тих чи інших якостей різко підвищується.

Важливим є також економічне виховання в сім'ї, що покликане вирішувати такі завдання:

- 1) формувати в дітей розумні потреби;
- 2) розвивати вміння порівнювати їх із можливостями задоволення;
- 3) сприяти розумінню необхідності праці для найбільш повного задоволення потреб.

Недостатня увага до економічного виховання призводить до економічної безграмотності учнів, їх негативного ставлення до вибору професії у відповідності з власними інтересами, здібностями і потребами народного господарства. Щоб усунути цей недолік, необхідно розширити й поглибити пропаганду економічних знань серед батьків, ознайомити їх з формами і методами економічного виховання.

3. Атестація - 2018. Особливості, апробація, впровадження. (Півторак А.А., методист з навчальних дисциплін КУ «ММК»)

Який порядок атестації педагогічних працівників

Від компетентності адміністрації закладу освіти в питаннях атестації залежить, наскільки будуть:

- успішними атестаційні заходи
- обґрунтованими ухвалені рішення щодо педагогічних працівників.

Досі основний нормативний документ, що регламентує порядок атестації педагогічних працівників, — це Типове положення про атестацію педагогічних працівників, затв. наказом МОН України від 06.10.2010 № 930 (далі — Типове положення).

Істотних змін у порядку атестації не відбулося, хоч і в попередні роки набрали чинності такі важливі акти, як:

- постанова КМУ «Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників та порядку їх присвоєння» від 23.12.2015 № 1109
- Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII.

Єдине, на 2019 рік обіцяють запустити механізм добровільної сертифікації педагогічних працівників. Сертифікований педагог матиме право не проходити атестацію — тобто її обов'язковість, по суті, відпаде.

Головні факти про атестацію як система заходів,

- спрямована на всебічне й комплексне оцінювання педагогічної діяльності педагогів
- може бути черговою або позачерговою
- чергова відбувається кожні 5 років
- існують підстави для перенесення чергової атестації

Кому присвоюють кваліфікаційні категорії

Порядок визначає, що право на присвоєння кваліфікаційних категорій мають педагоги-магістри, які обіймають такі посади:

- вчитель
- викладач
- вихователь
- соціальний педагог по роботі з дітьми-інвалідами
- соціальний педагог
- логопед закладу охорони здоров'я та соціального забезпечення
- завідувач логопедичного пункту
- методист
- педагог-організатор
- практичний психолог
- концертмейстер
- художній керівник
- вихователь-методист
- музичний керівник
- інструктор з фізкультури
- інструктор з праці
- інструктор слухового кабінету.

Як присвоюють педагогічні звання

Присвоєння педагогічних звань відбувається лише за поданням. Цей документ можуть скласти:

- директор закладу освіти
- педагогічна рада закладу
- орган управління освітою.

Зазвичай подання про присвоєння педагогічного звання атестаційні комісії отримують до 10 жовтня. Це необхідно, щоб:

- своєчасно включити таких педагогів до списку осіб, які будуть атестуватися у поточному навчальному році
- організувати роботу атестаційної комісії для вивчення й оцінювання професійної діяльності висунутих кандидатур.

Чи можна після 10 жовтня?

Подання про присвоєння педагогічного звання працівникові, який проходить чергову або позачергову атестацію, можна направити атестаційній комісії і після 10 жовтня. Наприклад, якщо працівника включили до атестаційних списків, але питання про присвоєння йому педзвання не порушували.

Приклад розв'язку ситуації. Учителя, якому за результатами попередньої атестації присвоєно кваліфікаційну категорію «спеціаліст першої категорії», включено до списку осіб, які проходять чергову атестацію для присвоєння кваліфікаційної категорії. Під час вивчення професійної діяльності вчителя атестаційна комісія з'ясувала, що він:

- тривалий час застосовує перспективні методи навчання й виховання
- запровадив власні ефективні форми проведення навчальних занять
- досягнув позитивної динаміки у вивченні навчальної дисципліни.

Такі відомості, сукупно з іншими, дають підстави вважати педагога гідним для присвоєння педагогічного звання «вчитель-методист». Тому цілком правильно буде, якщо педагогічна рада чи директор школи звернуться з поданням про присвоєння вчителю педзвання в межах одного атестаційного циклу, не відкладаючи це питання на наступний рік.

У такому разі рішення про присвоєння кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії» та педагогічного звання «вчитель-методист» атестаційна комісія може прийняти одночасно.

Такі дії не суперечать вимогам Типового положення, є логічними і раціональними, тому що:

- заходи з вивчення професійної діяльності педагогічного працівника вже реалізовано і підготовлено необхідні документи
- повторна атестація через рік буде невиправданим тягарем для самого педагога.

Натомість одночасне присвоєння кваліфікаційної категорії та педагогічного звання в такій ситуації заощадить час членів атестаційної комісії та позбавить педагогічного працівника необхідності проходити атестацію два роки поспіль, що справді є важким випробуванням.

Вивчення педагогічної діяльності осіб, які атестуються

До 1 березня

Атестаційна комісія має отримати характеристики діяльності всіх педагогів, які проходять атестацію.

До 15 березня — за затвердженим графіком Атестаційна комісія вивчає педагогічну діяльність осіб, які атестуються:

- відвідує уроки (навчальні заняття), позаурочні (позанавчальні) заходи
- вивчає рівень навчальних досягнень учнів із предмета (дисципліни), що викладає педагогічний працівник
- ознайомлюється з навчальною документацією щодо виконання педагогічним працівником своїх посадових обов'язків, його участі в роботі методичних об'єднань, фахових конкурсах та інших заходах, пов'язаних з організацією освітнього процесу, тощо.

При оцінюванні роботи педагогів ураховують показники, ще свідчать про:

- динаміку навчальних досягнень учнів за останні три роки
- результати позаурочних досягнень учнів із навчальних предметів
- використання сучасних освітніх технологій, зокрема й ІКТ, у процесі навчання та під час проведення виховних заходів
- виконання функцій класного керівника
- узагальнення й поширення власного педагогічного досвіду (проведення відкритих уроків, майстер-класів, семінарів тощо)
- підвищення професійної кваліфікації
- участь у діяльності професійних об'єднань.

Порядок атестації педагогічних працівників регулює Типове положення про атестацію педагогічних працівників, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 06.10.2010 № 930.

Атестаційні комісії відповідно до затвердженого графіку роботи вивчають педагогічну діяльність осіб, які атестуються, до 15 березня. Після цього терміну — ухвалюють відповідні рішення.

Ухвалення рішень атестаційними комісіями

Атестація педагогічних працівників має бути проведена у такі терміни:

- **до 1 квітня** — атестаційними комісіями I рівня
- **до 10 квітня** — атестаційними комісіями II рівня
- **до 25 квітня** — атестаційними комісіями III рівня.

Атестаційні комісії I рівня створюють, зокрема, у дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах.

Атестаційна комісія навчального закладу має право:

- атестувати педагогічного працівника на відповідність – займаній посаді – раніше присвоєній кваліфікаційній категорії
- присвоїти кваліфікаційну категорію.

Окрім того, атестаційна комісія навчального закладу може приймати рішення про:

- відповідність займаній посаді за умови виконання визначених заходів
- невідповідність займаній посаді.

Свої рішення за результатами вивчення педагогічної діяльності працівників атестаційна комісія навчального закладу приймає до 1 квітня.

Також атестаційна комісія навчального закладу може порушувати клопотання перед атестаційними комісіями вищих рівнів про присвоєння педагогічному працівникові:

- кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії»
- педагогічного звання.

Сертифікація вчителів у 2019 році.

Кабінетом Міністрів затверджений план заходів на 2017—2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа». Один із його пунктів – «підвищення соціального статусу вчителя». Робити це збираються за допомогою системи добровільної сертифікації. Впроваджувати її планують у два етапи:

IV квартал 2018 р. - сформувати політику та розробити механізм підвищення соціального статусу вчителя на основі системи добровільної сертифікації

Протягом 2019—2020 років - реалізувати політику та впровадити механізм підвищення соціального статусу вчителя на основі системи добровільної сертифікації.

ЩО ТАКЕ СЕРТИФІКАЦІЯ?

Згідно із законом (новий Закон про освіту, стаття 51), сертифікація педагогічних працівників - це зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника (у тому числі з педагогіки та психології, практичних вмінь застосування сучасних методів і технологій навчання), що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи. Сертифікація:

Добровільна – ініціювати її може лише сам педагогічний працівник

частина системи зовнішнього забезпечення якості освіти

забезпечувана МОН України

буде проводитися спеціально уповноваженими державою установами

відзначає успішне проходження сертифікатом.

СЕРТИФІКАЦІЯ = АТЕСТАЦІЯ?

У законі визначено, що успішне проходження сертифікації зараховується як проходження атестації. Однак ці процедури не можна вважати тотожними. Правила не змінилися – атестацію, як і раніше, зобов'язані проходити всі педагогічні працівники, мінімум раз на п'ять років. Строк же дії сертифіката – три роки.

ЩО ДАЄ СЕРТИФІКАЦІЯ ВЧИТЕЛЯ?

З першого січня 2017 року набуде чинності частина 5 статті 61, що передбачає 20% доплати педагогічним працівникам, які пройшли добровільну сертифікацію: "Педагогічний працівник, який пройшов сертифікацію, отримує щомісячну доплату в розмірі 20% посадового окладу (ставки заробітної плати) пропорційно до обсягу педагогічного навантаження протягом строку дії сертифіката". Також сертифікований вчитель має право впроваджувати та поширювати методики компетентнісного навчання та нових освітніх технологій. МОН обіцяє педагогам, що пройшли сертифікацію, участь у інституційному аудиті інших закладів освіти та розробці й акредитації освітніх програм.

Методист з навчальних дисциплін

А.А. Півторак